

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2016/17:3237

av **Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD)**

Motverka våld i nära relationer och hedersrelaterade brott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett äldreperspektiv på arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om polisens arbete i situationer där barn upplever våld i det egna hemmet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpt lagstiftning avseende brott med hedersmotiv och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kartläggning, uppföljning och statistik avseende hedersrelaterad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ytterligare åtgärder för att förhindra att unga blir gifta mot sin vilja och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kriminalvårdens förutsättningar för effektivare individualpreventiva påföljder för eftervård och behandling och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändrad lagstiftning och utvecklade myndighetsrutiner avseende skyddad identitet och byte av identitet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tiotusentals misshandlas varje år i sina hem, och de flesta av offren är kvinnor. Varje år dödas i genomsnitt 17 kvinnor av en man som de har eller har haft en nära relation till. År 2015 anmäldes nästan 6 000 våldtäkter och våldtäktsförsök. Mörkertalet är stort eftersom alltför få vågar anmäla. De anmälda fallen av våld mot kvinnor ökar. Antalet anmälda fall av misshandel mot kvinnor äldre än 15 år där gärningspersonen är bekant

med offret har ökat med nästan 30 procent sedan 2006. Jämförs dessa siffror med vad som framkommer i den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) finns det tecken som tyder på att det i stor utsträckning är anmälningsbenägenheten som har ökat snarare än det faktiska våldet.

Våld i nära relationer är ett problem som drabbar alla åldrar, även våld mellan äldre förekommer liksom våld i samkönade relationer. Dessa brott drabbar även män, men det är fler kvinnor som utsätts. Våld riktat mot kvinnor tenderar att vara grövre, att upprepas, eskalera, resultera i fler negativa konsekvenser för den drabbade och i större utsträckning också drabba inblandade barn.

Arbetet för att förebygga och bekämpa våld i nära relationer, våldtäkter och andra sexuella övergrepp samt hedersrelaterat våld och förtryck måste fortsätta. Det är viktigt att identifiera och genomföra fler konkreta åtgärder som förebygger, skyddar och straffar.

Med anledning av ett motionsyrkande från Alliansen beslutade riksdagen våren 2015 om ett tillkännagivande om en översyn av lagstiftningen om elektronisk fotboja vid kontaktförbud. Bakgrunden är bland annat en rapport från Brottsförebyggande rådet (Brå) som visar att den möjlighet som alliansregeringen införde om att förena kontaktförbud med elektronisk övervakning med hjälp av så kallad fotboja bara har använts i ett fåtal fall. Regeringen har senare gett tillsynschefen vid Åklagarmyndigheten Per Lindqvist i uppdrag att se över förutsättningarna för användande av fotboja enligt lagen om kontaktförbud. Uppdraget ska redovisas senast den 17 januari 2017. Alliansen anser att det är angeläget att behövliga lagändringar därefter kan göras i en snar framtid.

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) har i rapporten ”Våld mot äldre kvinnor” (rapport 2016:1) framhållit att det på många håll råder stor okunskap om det våld som äldre kvinnor utsätts för, samtidigt som äldre kvinnor är en växande grupp i samhället. Ofta befinner sig äldre dessutom i en situation där de är särskilt sårbara, till exempel om de är beroende av en närstående för att få vardagen att fungera. Det bör observeras att det inte nödvändigtvis är den äldres partner som är förövaren när våld i familjesammanhang förekommer. Det kan vara vuxna barn, barnbarn eller deras partner men också andra personer.

Det behövs mer insatser för att kartlägga och synliggöra våld mot äldre i nära relationer. Detta är angeläget för att klargöra på vilka områden som samhällets insatser för att motverka våld mot äldre behöver förbättras och vilka former av hjälp och stöd till brottsoffren som behöver utvecklas. Kunskap och medvetenhet hos yrkesgrupper som ofta möter äldre, till exempel inom hälso- och sjukvård samt äldreomsorg, är central i sammanhanget.

Rädda Barnen uppskattar att omkring 190 000 barn i Sverige bevittnar våld i hemmet varje år. Än värre är att även barn utsätts för misshandel, hot och annan kränkande behandling.

Anmäld misshandel mot barn har ökat kraftigt sedan 2006. Brå har särskilt studerat denna ökning. Resultatet tyder på att den allra största delen av ökningen beror på förändringar i anmälningsbeteende. Enligt Brå upplever anmälarna att det krävs mindre grovt våld jämfört med tidigare för att en polisanmälan ska bedömas som befogad. Det är positivt att reaktionerna på barnmisshandel har skärpts.

Fortfarande återstår mycket att göra för barnen som lever i hem där våld förekommer. Polisen ska i samband med en brottsanmälan gällande våld eller övergrepp inom familjen dokumentera vad barnet har upplevt och hur det kan ha påverkats. En

översyn bör göras av hur detta faller ut i praktiken och vilka förändringar som kan behöva göras för att ytterligare stärka barnperspektivet i mötet med barn som upplevt våld i det egna hemmet.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Det är oacceptabelt att tiotusentals människor, främst flickor och kvinnor men även pojkar och män, lever under hot från sina anhöriga på grund av så kallat hederstänkande. Den enskildes fri- och rättigheter får aldrig inskränkas med hänvisning till kultur eller tradition, men sådan är i dag verkligheten för många i vårt land.

Det senaste årtiondet har stödet till personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck förbättrats. I vissa avseenden har också lagstiftningen skärpts, och alliansregeringen tillsatte 2014 en särskild utredare med uppdrag att föreslå en ny nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Utredningen redovisade sitt slutbetänkande i juni 2015 (SOU 2015:55).

Mer behöver göras för att samhället med kraft ska kunna ingripa mot dessa brott. Det handlar om ökad kunskap, stöd till drabbade och tydligt myndighetsansvar, men det handlar också om att lagstiftningen bör ses över ytterligare för att skärpa straffvärdet för hedersrelaterade brott. Vi förväntar oss att den nationella strategi som regeringen utlovat till hösten 2016 innehåller konkreta besked om lagskärpningar och avser i annat fall att återkomma i frågan.

Det behövs även ytterligare åtgärder för att kartlägga omfattningen av hedersrelaterad brottslighet och hur utvecklingen ser ut över tid. Tillförlitlig statistik är av största betydelse i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det behöver därför övervägas vilka åtgärder som är mest ändamålsenliga för att kartlägga omfattningen, t.ex. forskningsuppdrag eller översyn av brottskodsystemet.

Den lagreform mot tvångsäktenskap som alliansregeringen genomförde 2014 innebär att Sverige inte längre erkänner äktenskap som ingåtts utomlands via ombud, att skyddet mot barnäktenskap stärkts och att äktenskapstvång kriminaliserats. Alliansen anser dock att det krävs ytterligare insatser för att motverka tvångsgifte och hot om tvångsgifte. Det kan exempelvis handla om tydliga och riktade informationskampanjer, men också lagändringar som kriminalisering av stämpling till äktenskapstvång. Det bör också övervägas om en separat tvångsäktenskapsenhet behövs för att hantera frågor om tvångsäktenskap hos polisen eller någon annan myndighet.

Påföljder

Alliansen vill att det ska övervägas om påföljdssystemet bör ändras för att möjliggöra ett ökat fokus på eftervård och behandling av en gärningsman som begått övergrepp mot en person i en nära relation. Det kan handla om ökade möjligheter till att göra det obligatoriskt för gärningsmän att undergå behandling i kombination med exempelvis ett fängelsestraff. Det kan också handla om en möjlighet att förordna om eftervård för sexualbrottslighet som påföljd.

Rättsväsendet ska ha verktyg för att skydda brottsoffren. Alliansregeringen har skärpt straffen för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Den nya lagstiftningen har varit i kraft sedan den 1 juli 2013, och effekterna av den straffskärpningen bör utredas.

I samband med lagstiftningsärendet uttalade justitieutskottet (bet. 2012/13:JuU25 s. 8) att reformer på det straffrättsliga området bör utvärderas efter att lagstiftningen har varit i kraft en tid. Alliansen menar att tillräcklig tid nu har förflutit för att utvärdera effekterna. Om reformen inte fått avsedd effekt är Alliansen inte främmande för att skärpa straffen ytterligare.

Stärkt skydd för utsatta personer

Frågan om skyddade personuppgifter är en viktig del av arbetet med att förstärka skyddet för personer som utsätts för hot eller förföljelse. Det finns i dag en hel del olika typer av regler och möjligheter som syftar till att skydda någons identitet och/eller bostadsadress. Alliansregeringen tog också flera initiativ till att stärka skyddet av personuppgifter för hotade och förföljda personer. Den 1 juli 2014 infördes flera lagändringar om ett tätare samarbete mellan myndigheter vad gäller så kallad kvarskrivning och en förstärkt sekretess i vissa ärenden.

Alliansen anser att fingerade personuppgifter bör kunna medges i större omfattning än i dag. Det innebär att en person får nya identitetsuppgifter, till exempel ett nytt namn och nytt personnummer. Därför beslutade alliansregeringen också att låta en särskild utredare göra en samlad översyn av lagstiftningen och föreslå åtgärder som ger ett förstärkt skydd för hotade och förföljda personers personuppgifter vad gäller både lagstiftning och myndighetsrutiner.

Utredningen presenterade sitt betänkande (SOU 2015:69). Vi förväntar oss att den sittande regeringen snarast fullföljer det reformarbete till skydd för hotade människor som påbörjades av alliansregeringen.

Översyn av sexualbrottslagstiftningen

Alliansregeringen beslutade i augusti 2014 om direktiv till en utredning för att göra en översyn av våldtäktsbrottet (dir. 2014:123). Utredningen har därefter ombildats till en parlamentarisk kommitté och fått utvidgat uppdrag. Kommittén redovisade sitt uppdrag i början av oktober 2016.

Det är av största vikt att sexualbrottslagstiftningen erbjuder en rättssäker och heltäckande kriminalisering av alla former av sexuella övergrepp. Även om bevisprövningen ofta är svår i sexualbrottsmål har den hittillsvarande lagstiftningen mött kritik för att inte erbjuda ett tillräckligt starkt skydd mot övergrepp. Det är därför mycket betydelsefullt att en översyn nu har genomförts, och vi kommer noga att följa regeringens fortsatta beredning av ärendet. Målet för denna beredningsprocess måste vara att behövliga lagändringar kan genomföras i en så nära framtid som möjligt.

Beatrice Ask (M)

Johan Hedin (C)

Roger Haddad (L)

Andreas Carlson (KD)